

IASWECE

(TARPTAUTINĖ ŠTAINERIO/VALDORFO ANKSTYVOSIOS VAIKYSTĖS PEDAGOGIKOS ASOCIACIJA)

kartu su

LVVPIA

(LIETUVOS VALDORFO VAIKYSTĖS PEDAGOGIKOS INICIATYVŲ ASOCIACIJA)

Milda Bružaitė-Saridayi

Valdorfo grupės ir lauko aplinkos įrengimas

Baigiamasis darbas

Tęstinės studijos ikimokyklinės ir priešmokyklinės Valdorfo pedagogikos specializacijai įgyti
2020-2024 m. kursas

Kaunas, 2024

TURINYS

ĮVADAS	3
VALDORFO DARŽELIO APLINKOS YPATUMAI.....	4
Grupės aplinka.....	5
Lauko aplinka.....	6
PRAKTINĖ DALIS	8
Grupės aplinka.....	8
1. Ugdanti ir tausojanti jutimus aplinka.	8
2. Aplinka artima namams.	9
3. Nesunkiai pritaikoma įvairioms veikloms aplinka.....	10
4. Žaislai - neišbaigti, natūralių medžiagų, estetiški ir kokybiški.	11
Lauko aplinka.....	13
1. Sudaromos sąlygos laisvai judėti.	13
2. Natūrali gamtinė aplinka.	14
3. Priemonės ir sąlygos įvairiai veiklai.	16
IŠVADOS	19
REFLEKSIJA	20
LITERATŪRA	22

IVADAS

Kaip teigia E. M. Griunelius (1999), stipriausius vaikystėje įspūdžius vaikams palieka juos supantys žmonės ir aplinka (10). Todėl ypač svarbu kruopščiai ir skoningai įrengti vaikų darželio grupę.

Dažnai „tradicinių“ darželių grupių aplinkos būna perkrautos įvairiomis priemonėmis ir žaislais, dominuoja ryškios spalvos, dirbtiniai garsai, skaitmeninės technologijos, kas vaikus išvargina ir blaško. Dėmesys daugiausia skiriamas vaikų akademiniams gebėjimams, siekiama jiems suteikti kuo daugiau žinių. Tačiau iš tiesų vaikams svarbiausia yra saugi, jauki, pojūčius tausojanti, skatinanti kurti, namus primenanti aplinka, kurioje galėtų skleisti vaiko vaizduotę ir fantaziją, kuri skatintų tyrinėti ir pažinti jį supantį pasaulį per savo patyrimą, kuri žadintų smalsumą ir norą išbandyti savo jėgas. Netradicinio ugdymo įstaigos padeda vaikams ugdyti (-s) toleranciją, pakantumą kitai pasaulėžiūrai, kultūrai ir religijai, puoselėti asmens orumą, gerbti ir užtikrinti vaikų teises (11).

Kiek anksčiau, vaikai daugiau laiko praleisdavo namuose, ar pas senelius. Galėdavo matyti paprastus kasdienius ruošos darbus: kartu gaminti ir tvarkyti namus, prižiūrėti gėles, ar visą dieną leisti lauke, būti gamtoje, gryname ore. Mano pačios visi savaitgaliai ir visos atostogos buvo praleistos pas močiutę, kas, mano manymu, man davė daug visokeriopos naudos. Tuo metu man norėjosi tik žaisti ir kurti, laiką leisti lauke: smėlio dėžėje iš purvo išvirti košę, ar iškepti pyragą, įsilipti į medį ir ten įsikurti savo namus, o smagiausia būdavo statyti palapines ant laiptų ar krūmuose su įvairiais, kuo didesniais užtiesalais, paklodėmis ir skraistėmis, prisegiotomis močiutės skalbinių segtukais. Kiek daug džiaugsmo ir gyvenimiškos patirties man suteikė atrodo patys paprasčiausi dalykai...

Kaip teigia M. Pečkauskaitė-Šatrijos Ragana (2006), neverta pirkti vaikams daug brangių žaislų (5). Jie nesupranta brangių žaislų vertės ir dažniausiai paprastas žaislas, ar nebenaudojami virtuvės įrankiai teikia daugiau džiaugsmo. Vaikams kur kas įdomiau patiems susikurti ir atrasti jiems reikiamas priemones žaidimui artimoje aplinkoje, ar gamtoje. Natūralios medžiagos iš gamtos suteikia prasmingų žinių apie pasaulį. Medžiagų paprastumas ir prieinamumas aktyvina vaizduotę, vaikai susipažįsta su įvairiomis medžiagomis ir jų savybėmis (6).

Tikslas – atskleisti Valdorfo grupės ir lauko aplinkos ypatumus bei naudą šiuolaikiniams vaikams.

Uždaviniai:

- Apžvelgti literatūrą nagrinėjama tema;
- Išsiaiškinti, kokia aplinka yra svarbi vaikui Valdorfo pedagogikos požiūriu;
- Aprašyti kaip teorinės prielaidos įgyvendinamos praktikoje.

VALDORFO DARŽELIO APLINKOS YPATUMAI

Aplinka suteikia vaikui galimybę susipažinti su juos supančiu pasauliu, naujais daiktais ar procesais, juos pažinti ir suvokti, kaip jie veikia. Vaikai yra atviri viskam – tiek šalia esantiems suaugusiems, jų pavyzdžiui, tiek juos supančiai aplinkai, todėl vaiką supantys suaugusieji turi jausti didelę atsakomybę kurdami jiems tokią aplinką, kuri neklaidentų vaikų pojūčių ir patyrimų, kurioje būtų galima sveikai vystytis, mokytis pažinti pasaulio sąrangą, pasitikėti savo augančiomis jėgomis bei gebėjimais, atrasti savo veiklos, jausmų ir mąstymo prasmę, tam ypač tinka natūralios žaidimo priemonės. Sveiką vaiko vystymąsi R. Štaineris sieja ne tik su teisinga ir visaverte mityba ar materialiomis sąlygomis, bet ir su fizinio vystymosi priklausomybe nuo ugdymo ir nuo tinkamai organizuotos ugdomosios aplinkos. Aplinka pagal R. Štainerį - visa tai, kas turi įtakos vaiko sielos ir dvasinių jėgų stiprinimui ir vystymuisi bei fizinio kūno formavimuisi: tai ir vaiko stebimi suaugusiųjų moralūs arba amoralūs, apgalvoti arba neteisingi veiksmai bei poelgiai, ir sukurta fizinė tiek darželio, tiek namų aplinka. Aplinka turi būti kuriama su meile. Pavyzdžiui, pirmasis septynmetis - fizinio kūno formavimasis, tad jei aplinka vaikui teiks džiaugsmo ir pasitenkinimo, vaikas matys rūpestingus suaugusius, jaus nuoširdžią meilę, tuomet vaiko fizinis kūnas formuosis harmoningoje pusiausvyroje. Aš savo darbe didesnę dėmesį skirsiu būtent fizinei ugdomajai aplinkai, kuriamai darželio grupėje ir lauke.

Darželio aplinkoje labai svarbi tinkamai organizuota vaikų žaidimų vieta. Tai grupėse esantys jaukūs kampeliai, pintinėse sukrauti žaislai, įvairios gamtinės medžiagos. Nemažai jų surinkta miške ar pajūryje: įvairios šaknelės, šakelės, kankorėžiai, akmenėliai, kaštonai, kriauklės ir pan. Vaikų rankos, pasitelkdamos medžio kaladėles, ripkeles, šakeles, kuria ir stato namus, laivus, traukinius, o įvairios medžiagos ar skraistės tampa žvėreliais ir lėlėmis – vaizduotė pažadina jų sukaupią patirtį. O kad vaikai būtų iniciatyvūs, dorovingi, įgytų gerų įpročių, tam reikia juos

sąmoningai skatinti sekti auklėtojų pavyzdžiu (8). Tai įpareigoja būti tuo tinkamu pavyzdžiu, kurį vaikai galėtų mėgdžioti ir taip mokytis.

Kaip teigia A. Blandė, E. Gudelienė (2017), suaugusieji kurdami turtingą aplinką skatina vaikus domėtis juos supančiu pasauliu ir jį pažinti. Jei vaikų pažinimo procesuose dalyvauja visi pojūčiai: lytėjimas, rega, klausa, uoslė ir skonis - ypatinga aplinka visai nebūtina. Mažyliai tyrinėdami aplink esančius daiktus gauna daug informacijos apie pasaulį. Šalia esantiems suaugusiems lieka tik pasirūpinti vaiko saugumu natūraliai naudotis šalia esančiais daiktais. Jiems tereikia įdomios ir tyrinėti skatinančios aplinkos. Aplink vaikus turi būti ne robotai, o rūpestingi ir su meile dirbantys žmonės, kurie dainuotų, myluotų, kalbintų ir skaitytų jiems (1).

R. Štaineris teigė, kad reikia sukurti tokią aplinką, kuri užtikrintų sąlygas natūraliam vaiko vystymuisi ir ugdymui(si), rekomendavo pirmiausia atsižvelgti į galimybių nevaržomai plėtotis vaiko vaizduotei sudarymo būtinumą. Kuriant Valdorfo vaikų darželio grupę turi būti laikomasi tokių pagrindinių taisyklių: naudojamos gamtinės formos, natūralios medžiagos ir gamtiniai dažikliai (6).

Valdorfo pedagogikos požiūriu vaikų darželis - tai meniškai apipavidalinta patalpa, kurioje mažai iki galo išbaigtų dalykų, beveik viskas sukurta auklėtojų rankomis (8)

Grupės aplinka

Valdorfo grupėse dominuoja žaislai ir priemonės iš natūralių medžiagų, nusiraminti leidžiantys žaislai, kuriuos auklėtojos gamina iš vilnos ar kitų natūralaus pluošto medžiagų: medžio, molio, lino, metalo ar vaško. Valdorfo darželiuose patariama naudoti iki galo neišbaigtus žaislus. Lėlės ar gyvulėliai dažniausiai būna megzti arba siūti, be konkrečios veido išraiškos, neryškių spalvų, kad leistų vaikams laisvai, kūrybiškai žaisti ir fantazuoti, ar atsiradus naujam sumanymui galėtų lengvai jį pakeisti. Aplinkoje vaikų žaidimams ir veiklai naudojama daug gamtinės medžiagos: medžio kaladėlių, kaštonų, kankorėžių, kriauklių, vaško ir kt. Pasitelkdami įvairias medžio atraižas, lenteles, lazdeles, kankorėžius, samanias, vaikai konstruoja, kuria statybinius žaidimus. Valdorfo darželiuose nenaudojami iki galo išbaigti, tikslių geometrinių formų, ar iš plastiko pagaminti konstruktoriai, kurie kelia įtampą ir klaidina vaikų pojūčius.

Grupės aplinka kuriama taip, kad vaikai turėtų galimybę susikurti savo žaidybines erdves. Kadangi kūrybinei veiklai reikia susikaupimo, tam labai praverčia kilnojamos pertvarėlės, kuriomis vaikai gali atsiverti į atskirus kampelius, naudoti įvairias, natūralias skraistes pasislėpti,

apsigauti, atsitverti, pasidaryti lėlę ir panašiai. Grupėje esantys žaislai, turėtų skatinti vaikų fantaziją ir vaizduotę. Kuo žaislai paprastesni ir primityvesni, tuo daugiau vaikams lieka vietos vaizduotei ir kūrybiškumui.

Valdorfo darželių grupės ypatingos tuo, kad jose dominuoja pastelinės, švelnios spalvos, kurios nevargina akių, neužgožia natūralios aplinkos, dirbtinai nedirgina pojūčių. Manoma, kad pati aplinka drausmina vaiką ir verčia jį elgtis gražiai. Vaikų darželio patalpose turi būti jauku, malonu, gražu, ir viskas turi skleisti šilumą.

Kuriant Valdorfo grupę, siekiama išvengti aštrių kampų, sienos dažomos švelniomis spalvomis. Stengiamasi, kad vaikai nesijaustų esantys „valdiškoje“ įstaigoje, o jaustųsi tarsi namuose, jaukiai ir laisvai. Jaukumui suteikti naudojami paveikslai ar įvairūs rankdarbiai, tačiau jų neturi būti daug, viskas dekoruojama skoningai ir su saiku.

Anot A. Tougu ir K. Soans (2009), tokioje jaukioje, namus primenančioje aplinkoje, vaikai jaučiasi ypač gerai, nes gali vystytis, augti ir stiprėti (9). Jų neslopina priverstinai duodamos atlikti veiklos ir užduotys, vaikai turi pakankamai laiko kūrybiniais žaidimams, kurių metu mokosi pažinti pasaulį.

Lauko aplinka

Pasak J. Dambrausko - (2006), žmonėms nuo seno buvo būdingas glaudus ryšys su gamta, grynų oru, kur galima nusiraminti ir atsipalaiduoti. Pabuvus gamtoje ne tik pagerėja nuotaika, bet ir atsiranda geresnė dėmesio koncentracija, kas leidžia lengviau išspręsti iškilusias problemas, sumažėja dėmesio sutrikimo ir hiperaktyvumo sindromo požymių, pagerėja socialinis bendravimas tarpusavyje (2). Kas be ko, organizmas daug aktyviau priešinasi ligoms, vaikai gerokai mažiau erzina vieni kitus. Žaidimai lauke duoda daug naudos, pirmiausia dėl to, kad vaikai patenka į įvairius pojūčius ugdančią erdvę. Jie atsiduria tokiam didingame pasaulyje, kurio niekada nepavyks sukurti kompiuterio ekrane. Kieme žaidimų vietos dažniausiai būna kompleksinės, jose vaikai gali rasti daug įvairių daiktų (akmenų, purvo, augalų ir t.t.) todėl jie žadina vaikų kūrybiškumą ir ugdo vaizduotę (7).

Vienas svarbiausių uždavinių lauko aplinkoje yra sukurti tinkamas sąlygas įvairiam vaikų judėjimui. Gamtinėje aplinkoje, kur yra natūralių formų augalai, neįrėmintos betono plokštės, vaikams yra daugiau galimybių joje laisvai ir kūrybiškai veikti bei išreikšti save. Įrengiant smėlio dėžę, suteikiant vaikams galimybę naudotis įvairių dydžių kastuvais, esant kalniukui, nuo kurio vaikai gali bėgioti ir čiuožinėti – užtikrinama judesių įvairovė lauke. Be to, kiemo aikštelėje

galėtų būti įkastų kelmų, medinių laipynių - laipiojimui, rastų ir akmenukų tinkamų balansuoti, šokinėti, ridenti ir nešti. Laipiojimas, šokinėjimas, slėpynės – visa tai ugdo pusiausvyros pojūtį, kuris leidžia pajusti ir išlaikyti pusiausvyrą, ne tik stiprinti vestibuliarinį aparatą bet ir „psichologinę pusiausvyrą“, kuri siejama su ramybe, pasitikėjimu savimi.

Anot A. Gaižučio (2016), žaidžiant su labai mažomis kaladėlėmis vaikai jaučiasi suvaržyti, jiems reikia tokių žaislų, kuriuos būtų galima lengvai pakeisti ir transformuoti. Tam tinka lentos, „plytos“, virvės ar vielos. Žinoma, kitų darželių auklėtojai ir vadovai tuoj pat puola kritikuoti tokias priemones, sakydami, kad tai užgriozdina darželio kiemą, sujaukia aplinką ir patys vietoj to apstato aikštes statiškomis mašinomis ir traukiniais, kurie niekad nejuda iš vietos ir greitai vaikams ima atsibosti.. Taip pasireiškia skurdi suaugusiųjų fantazija (3).

R. Štaineris skatino sudaryti sąlygas išryškinant svarbiausią gero žaidimo bruožą – kūrybiškumą (6). Na, o kūrybinius žaidimus lauke įkvepia įvairūs seni virtuvės rakandai „maisto gaminimui“, skirti žaisti smėlyje, seni nenaudojami mediniai šaukštai, metaliniai indai, įvairūs dideli puodai ir dubenys. Taip pat tankūs krūmai, kuriuose vaikai gali pasislėpti, šakos, lentos ir didelės medžiagų atraižos nameliams, palapinėms statyti.

Taip pat svarbu užtikrinti judrių žaidimų įvairovę bei sudaryti sąlygas tyrinėjimas, elementariai mokslinei patirčiai, gebėti išradingai panaudoti įvairius gamtos elementus: žemę, smėlį, vandenį, augalus, ugnį ir vėją.

Pasak A. Blandės, E. Gudelienės (2017), kuo įvairesnės aplinkos reikia ne tik pažinimui lavinti, bet ir įvairiems pojūčiams (1). Tam reikia sukurti palankias sąlygas tyrinėjimui: pasirūpinti naujais ir įvairiais objektais, kurie skatintų norą saugiai tyrinėti ir eksperimentuoti. Kita vertus penki geriausi visų laikų žaislai yra lazda, dėžė, virvė, kartoninė tūta ir purvas (7), kurių pagalba vaikai gali sukurti pačius įdomiausius žaidimus, panaudoti juos tyrinėjant ir atrandant pasaulį. Viskas paprasta, bet tuo pačiu įvairu, kas leidžia vaikams pasinerti į vaizduotę ir kurti, kur nieko nėra jau gatavo. Tokiu būdu vaikai turi galimybę išgyventi džiugias emocijas siekiant atradimų. Palaipsniui visa tai padeda vaikams būti drąsesniems ir labiau motyvuotiems.

PRAKTINĖ DALIS

Darželio pristatymas

Valdorfo darželis „Šaltinėlis“ įsikūręs vaizdingoje vietoje, kuri leidžia plėtoti tiek Valdorfo pedagogiką, tiek lauko pedagogikos elementus ir kūrybingai panaudoti artimiausią gamtinę aplinką: netoli teka upė Nemunas, pėsčiųjų tiltu galima patekti į J. Basanavičiaus šilą (Panemunė).

Šis gyvenamasis rajonas buvo statomas 1960-1967 m., todėl aplinkinių statinių architektūra yra gan panaši: išlikusios didelės erdvės, apsodintos įvairiais dekoratyviniais medžiais ir gyvatvorėmis. Darželio kiemo teritorija aptverta aukšta tvora, kas leidžia jaustis saugiai tiek auklėtojoms, tiek vaikams. Aplink darželį auga vaismedžių sodas, yra nedidelis daržas, gražūs gėlynai, šiltnamiai ir vaikų bei auklėtojų prižiūrimi 1m² daržai. Vaikams stengiamasi sudaryti visas galimybes daugiau laiko praleisti lauke, atrasti, pažinti ir puoselėti juos supančią gamtą.

Teritorija apsodinta kraštui būdingais augalais, o jų įvairovė skatina tokių pojūčių kaip regos, uoslės, lytėjimo lavinimą. Stengiamasi sukurti tokią aplinką, kurioje vaikai galėtų įgyti elementarius, žmogui naudingų augalų pažinimo ir auginimo įgūdžius, kurioje galėtų laisvai ir harmoningai skleisti visos vaikų galios (12).

Grupės aplinka

Kurdamos darželyje Valdorfo grupę, stengiamės neperkrauti jos žaislais ir priemonių gausa, nes tai skatina vaikus daugiau fantazuoti, žaisti susikuriant savo žaidimams atributiką iš esančių priemonių, lavina vaizduotę, kelia norą statyti, kurti ir organizuoti bendrus žaidimus.

1. Ugdanti ir tausojanti jutimus aplinka.

R. Štaineris teigė, kad grožio kriterijai turi būti pagrįsti gamtos formomis. Todėl savo grupės interjere deriname spalvas, bandome vengti aštrių ir stačių kampų, atsisakome visko, kas būtų per daug ryšku, vulgaru, bet ir nebūtų pilka... Besilankant užsienio Valdorfo darželiuose ir stebint jų nuotraukas internete pastebėjau, kad dažniausiai tie darželiai yra specialiai suprojektuoti, atliepiantys landšafto ypatumus. Darželis, kuriame dirbu yra statytas seniai, jo architektūra yra tradicinė, todėl mums, darželio bendruomenei ir pedagogams, buvo svarbu kurti aplinką, kuri „sušvelnintų“ stačius kampus, „suminkštintų“ sienas, naudojant įvairius audinius, skraistes, pertvareles, grupės ir miegamojo sienas nudažant Valdorfo darželiams būdinga švelniai rožine, mirguliuojančia aštuoniukėmis, spalva, kuri tarsi suminkština sienas, padeda nusiraminti, vaikams

duoda atvirkštinį pojūtį - žalią raminančią spalvą. Pastelinės spalvos, apvalintos formos ir natūralios medžiagos ugdo ir tausoja jautumus (Pav. 1).

Pav. 1

Pav. 2

R. Štaineris pabrėžė, kad „pirmuoju gyvenimo tarpsniu vaikas yra vientisas jautimo organas. Visi aplinkos įspūdžiai sruvena jo organizmu, jis skamba ir aidi visais aplinkos garsais. Taip yra todėl, kad mažas vaikas dar nėra galutinai išikūnijęs savo fiziniame kūne, jo dvasios - sielos esybė gyvena artimiausioje aplinkoje, todėl jis toks atviras visiems jos veiksniams” (14; 19 p.). Dėl to labai svarbu vaikus aprūpinti daiktais, kuriuos jie fantazuodami galėtų paversti norimais žaislais, pavyzdžiui: mašinomis, laivais, lėlėmis su neryškiais veido bruožais arba įvairiomis gamtos gėrybėmis (15)

Be grupės, kurioje vaikai žaidžia, valgo ir užsiima kita veikla, turime dar atskirą miegamąją erdvę, kuri skirta vaikų poilsiui, nusiraminiui, todėl, siekdamos, kad vaikai tinkamai pailsėtų ir žinodamos, koks svarbus miegas ikimokykliniame amžiuje, įrengėme langų roletus ir užuolaidas, kurios leidžia užtemdyti patalpą, taip vaikai gali ramiai nusiteikti miegui ir kokybiškai pailsėti. O dienos žaidimų laiku vaikai, norintys atsikvėpti, pabūti su savimi ar nusiraminti, gali patogiai įsitaisyti hamake. Miegamajame, norėdamos sukurti specialią, šiek tiek paslaptinę erdvę, nuteikiančią vaikus pasakos laikui, įrengėme pasakų stalėlį su aplink esančiais suoliukais. Pasaką sekame grįžus iš kiemo, prieš einant pietauti. Taip vaikai sugeba susikaupti, nurimti grįžus iš lauko ir sugrįžti į save. Pasaka dažniausiai būna sekama, arba suvaidinama su stalo lėlytėmis, ką labai mėgsta vaikai (Pav. 2).

2. Aplinka artima namams.

Stengiamės, kad vaikams darželio grupė būtų kuo artimesnė ir panašesnė į namų aplinką - grupė nėra suskaidyta į atskirus veiklos kampelius, o įrengta taip, kad vaikai jaustųsi tarsi namuose

ir turėtų galimybę kurti savo žaidimus, keisti žaidimų vietą, apimtį, ieškoti sprendimų savo žaidimų įgyvendinimui. Taip pat grupėje yra mini virtuvė su orkaite, kad tam tikrą savaitės dieną (pagal savaitės ritmą) vaikai galėtų gaminti kartu su auklėtoja (Pav. 3). Dažniausiai kepame pyragus, keksiukus, verdame uogienes. Atrodo menkniekis, bet net įmušti kiaušinių vaikams suteikia labai daug džiaugsmo, ką galbūt ne visi gali padaryti namuose. Pusiausvyros tarp socialumo ir individualumo siekiame ne tik įrengdamos žaidybines erdves, bet ir kasdienėse veiklose, ritualuose skatindamos bendrystę - vaikai valgo prie vieno bendro, ilgo stalo, kaip didelė šeima, ant kurio kiekvieną kartą yra degama žvakutė – ji skleidžia šviesą ir šilumą, suteikia jaukumo (Pav. 4). Grupėje dirbame visus būdingus namams buities darbus, į kuriuos mielai gali įsitraukti ir vaikai - tvarkomės, valome dulkes, atrenkame ir taisome suplyšusias knygeles, laistome, o jei reikia ir persodiname gėles ir kt.

Pav. 3

Pav. 4

3. Nesunkiai pritaikoma įvairioms veikloms aplinka.

Grupėje aplinką kuriame taip, kad vaikai turėtų galimybę keisti erdvę, nesunkiai ją pritaikyti įvairioms veikloms, žaisti mažomis grupelėmis. Kadangi grupėje turime tik dvi patalpas (žaidimų kambarį ir miegamąjį), todėl ieškojome galimybių, kaip sudaryti sąlygas vaikams atsiskirti, netrukdomai žaisti mažesnėmis grupelėmis. Tam įsigijome nešiojamas pertvarėles, įrengėme loftą (su virtuvėle, įvairiomis megztomis daržovėmis ir pintine pilna įvairių kepurų, skraisčių), kur vaikai gali kurti savo žaidimus (Pav. 5, 6).

Pav. 5

Pav. 6

Jiems patinka, kad gali ten trumpam pasislėpti ir atitrūkti nuo kitų, užsitraukę užuolaidas, o pritrūkus vietos „kambariams“ vaikai panaudoja pertvaras, kėdutes ir skraistėmis apdangstę jas, susikuria didesnius „namus“ (Pav. 7, 8). Tai vaikams suteikia galimybę patiems kurti savo žaidimo vietą ir savarankiškai ieškoti sprendimo būdų, kaip pasistatyti „namus“, kaip „sukonstruoti stogą“, kaip pritvirtinti „sienas“, kiek žaidėjų galės tilpti naujame name ir t.t. Tai lavina vaikų erdvinį suvokimą, galimai inžinerinius pradmenis, palankiai veikia jų socialinę raidą, skatina emocinį vystymąsi, nuramina, suteikia saugumo jausmą, lavina kalbą, skatina protinės veiklos tobulėjimą. Tokiu būdu, per savo patyrimą ir klaidas vaikai mokosi atrasti ir bendradarbiauti tarpusavyje, o nepavykus kreiptis pagalbos į vyresnius vaikus ar suaugusiuosius.

Pav. 7

Pav. 8

4. Žaislai - neišbaigti, natūralių medžiagų, estetiški ir kokybiški.

Mūsų grupėje yra daug įvairių medinių gyvūnėlių, medžių, krūmų, tvorelių, įvairių pagaliukų ir lentelių vaikų statybiniais žaidimams, konstravimui. Pasak V. Oaklander (2020), leidus naudotis medienos likučiais vaikai gali sugalvoti ir pagaminti įvairiausių įdomių gaminių (4). Ir iš tiesų, vaikai ko tik nepreisistato: įvairių ilgų kelių su kliūtimis ir kalneliais, net patys

mažiausieji, paprastą medinę kaladėlę panaudoja, kaip telefoną (Pav. 9). Stato ir kuria kartu, įtraukdami draugus į bendrus žaidimus, taip vaikai lavina fantaziją, vaizduotę, dar labiau socializuojasi ir jaučiasi geriau bendrose veiklose (Pav. 10).

Pav. 9

Pav. 10

Vaikai, ypač mergaitės, mėgsta žaisti su lėlėmis, tad esame įrengusios erdves žaidimams su lėlėmis, tiek su mažomis (namelį su medinėmis lėlytėmis, mediniais baldeliais, rankų darbo užtiesaliukais) (Pav. 11), tiek su didelėmis (Pav. 12). Labai svarbus suaugusiojo rodomas pavyzdys ir požiūris bei elgesys su žaislais, kiekvienas jų turi savo vietą (lėlės - lovelę, vežimėlį, kaladėlės - pintinę ir t.t.), tai pratina vaikus prie tvarkos palaikymo aplinkoje ir pagarbaus elgesio su žaislais. Stalo, pirštinių ar marionečių lėlių pagalba auklėtojos kuria vaikams vaidinimus per šventes ar sekdamos pasakas. Matytus vaizdus vaikai noriai atkartoja ir interpretuoja laisvuose žaidimuose (13). Dažnai vaikams tampa daug lengviau kalbėti ir atskleisti save padedant lėlėms. Lėlės suteikia distanciją, todėl vaikas jaučiasi saugesnis atskleidžiant savo mintis (4). Paprastos, nefiksuotos mimikos, bet kartu ir labai mielos valdorfiškos lėlės suaktyvina vaikų fantaziją, ugdo empatiškumą, globos ir rūpestingumo savybes. Žaislų paprastumas ir gamtinių medžiagų įvairovė skatina vaikus užbaigti mintį, parodyti, iniciatyvumą, būti smalsiais ir noriai tyrinėti (13).

Pav. 11

Pav. 12

Puikiai žinome, kad vaikai dažnai savo išgyvenimus, nuotaikas, būsenas, savo augimą nesąmoningai vaizduoja savo piešiniuose, todėl tam ypač svarbu skirti aplinkoje vietą, kur vaikai bet kada galėtų paimti lapą popieriaus, kreideles ir netrukdomai piešti.

Laikmetį, išorinį pasaulį, svarbiausius įvykius grupėje atspindi metų laikų (sezono) stalas, kurį kūrybiškai įrengia ir keičia auklėtojos pagal metų laiką ir šventes, siekdamos vaikams sukurti paslapties momentus. Kas kartą vaikai įėję į grupę ir pamatę pasikeitusį metų stalą gali suprasti, kokia artėja šventė arba stebėti pasakojamą istoriją, rasti įkvėpimą savo žaidimams arba tiesiog grožėtis sukurtu vaizdu. Metų stalą kuria auklėtojos, bet prie jo kūrimo gali prisidėti ir vaikai. Jie mėgsta atnešti iš lauko gėlyčių, įvairių šakelių, akmenukų, randamų gamtoje tuo laikotarpiu ar kriauklių, parvežtų iš atostogų prie jūros. Tačiau svarbus susitarimas - metų stalo dekoracijos nėra naudojamos žaidimams.

Žinoma, kaip ir visuose Valdorfo darželiuose, taip ir mūsų grupėje tikrai nerasite interaktyvių žaislų, kompiuterių, planšečių, radijo ar magnetofonų, plastikinių ir kitų sintetinių žaislų. Valdorfo darželiuose jų atsisakoma, nes pasaulis medijose yra iškreipiamas, vaikai patiria jausminę perkrovą – kompiuteriniai veikėjai išnyksta, vėl atsiranda, ko realybėje nėra. Medijų pagalba vaikai išmoksta tik stebėti pasaulį, bet ne jį patirti. Vaikui svarbios ne virtualios, o realios patirtys, padedančios kurti sveiką santykį su pasauliu.

Lauko aplinka

1. Sudaromos sąlygos laisvai judėti.

Lauke daugiau erdvės, nei patalpoje, todėl vaikai turi daugiau galimybių judėti. Vienas svarbiausių uždavinių - sukurti sąlygas tam judėjimui, kad jis būtų kuo įvairesnis, o taip pat išlaikyti natūralią gamtinę aplinką (su natūralių formų augalais, neapkarpytais ir neįrėmintais tarp betono plokščių) ir sudaryti galimybes joje veikti.

Kiemo aplinką kuriame atsižvelgdamos į tai, kad vaikai galėtų įvaldyti savo kūną iki pirštų galiukų, patirti ir pažinti savo kūno galimybes. Todėl svarbu sudaryti tokias sąlygas, kad vaikai galėtų kuo daugiau išbandyti - užlipti, nusiridenti, palipti, nušokti, perlipti ar išsilaikyti pusiausvyroje. Judėjimui esame supylę kalniuką, ant kurio vasarą vaikai bėgioja, o žiemą čiuožinėja. Įrengėme tuneliuką, kuriame vaikai smagiai lando, kuria žaidimus, o kartais tiesiog pasislepia, kai nori nuo visų atsiskirti (Pav. 20). Tokių erdvių pagalba siekiame išlaikyti pusiausvyrą tarp individualumo ir socialumo.

Pav. 13

Pav. 14

Pojūčiams, patyriminei veiklai, vaizduotės žaidimams įrengtas namelis, prie kurio yra nedidelė virtuvėlė, su daug vaikų „turto“: įvairūs dubenėliai, arbatinukai, seni nenaudojami šaukštai, puodai, kastuvėliai (Pav. 13). Namelį šiltuoju sezonu papuošiamo užuolaidomis, kurias prirėkus vaikai užsitraukia ir naudoja savo žaidimams arba pabuvimui su savimi. Ypač vaikams su specialiais ugdymo poreikiais reikalingi tokie ramybės kampeliai, kad galėtų nusiraminti ir pailsėti.

2. Natūrali gamtinė aplinka.

Su kolege siekiame kieme sukurti tokią aplinką, kuri atlieptų vaikų poreikį vystyti savo pojūčius - judėjimą, lytėjimą, pusiausvyrą, gyvenimo. Tam labai pasitarnauja įrengtas basų kojų takas, kuriuo mėgsta vaikai pasivaikščioti, ar pasiskolinti kankorėžių, akmenukų savo žaidimams (Pav. 14). Pusiausvyros pojūčiui lavinti padeda įvairūs kelmai, rąsteliai, kalniukas... Kuriamo aplinką taip, kad ji skatintų vaikų fantaziją ir kūrybiškumą. Natūrali gamtinė aplinka leidžia pasaulį tyrinėti išradingai panaudojant įvairius gamtos elementus - smėlį, vandenį, žemę, augalus, ugnį ir kt.

Būtent gamta, savo išpūdingomis formomis, ritmu, spalvomis, medžiais, gyvūnais ir gėlėmis turėtų būti nuolat šalia vaikų, skatinti juos kūrybiškai veikti ir jaustis laisvai.

Pav. 15

Pav. 16

Smėlis ir vanduo tinka įvairioms vaikų fantazijos įgyvendinti. Šlapią smėlį smagu formuoti, o sausą malonu jausti byrantį tarp pirštų. Įpilant vandens po truputį, vaikai gali įvairiai eksperimentuoti, smėlį gali džiovinti ir sijoti (7). Ar žiema, ar vasara vaikai visada randa ką veikti smėlio dėžėje. Kai būna lauke šalta ir jau neįmanoma kasti smėlio, vaikai vis tiek pasiima kastuvėlius ir gramdo sniegą, ar vaikšto aplink smėliadėžę bandydami išlaikyti pusiausvyrą. O tik atšilus orams ir atidengus smėlio dėžę, ji visuomet būna pilna vaikų (Pav. 15, 16).

Pav. 17

Pav. 18

Jau keli metai turime kubilą, kuris šiltu metų laiku būna pripildomas vandens ir vaikai gali laisvai žaisti, “kepti” pyragus, keksiukus ir visa kitą, ką tik sugalvoja. (Pav. 17). Vandens kubile įtaisyta pompa, kuri skatina ir ugdo vaikų socialumą, bendradarbiavimą, pagalbą vienas kitam - vieni vaikai laiko dubenį apačioje, kiti - pompuoja vandenį, o taip pat priešmokyklinukams ir vyresniems išbandyti savo aktyvumą ir jėgą, panaudojant ją tikslingai (Pav. 18).

Pav. 19

Pav. 20

Fantazijai, kūrybai ir vaizduotei - žaidimų aikštelėje yra pilna rąstų, rąstelių, šakelių, ripkelių, pagalių, kurie taip pat, kaip ir visi žaislai grupėje turi savo vietą, bet žaidžiant gali tapti bet kuo - vaikai prisistato motociklą, automobilį, gaisrinių, suoliukų, sumąsto įvairiausių žaidimų iš, atrodo, paprastų pagaliukų. Vaikai buvo net sugalvoję pasistatyti obuolių spaustuvę (Pav. 19).

3. Priemonės ir sąlygos įvairiai veiklai.

Suaugusiųjų veikla lauke, įvairūs su meile atliekami darbai skatina vaikus mėgdžioti ir kartu dirbti įvairius lauko (ūkininkavimo, daržininkystės) darbus. Kiemo aikštelėje turime 1m² daržą. (Pav. 21). Vaikai gali stebėti visą daržovių augimo procesą. Matydami, kaip auklėtojos rūpinasi augalais, vaikai ir patys noriai įsitraukia į jų priežiūrą ir taip atranda, kad daržovės ne tik perkamos prekybos centruose, bet auga žemėje, jas reikia su meile ir atsidavimu prižiūrėti, ravėti, kad vėliau būtų galima mėgautis gardžiais darbo vaisiais. (Pav.22, 23).

Pav. 21

Pav. 22

Pav. 23

Prieš ragaujant daržoves vaikai gali rankes nusiplauti rankų ir pėdų prausykloje (Pav. 24). Darželio teritorijoje turime įsirengę šiltnamį, kurį kiekviena grupė prižiūri kas savaitę (Pav. 25) Vaikai labai noriai eina kartu su mumis pažiūrėti, kaip auga agurkai, paprikos, salotos, pomidorai, prireikus padeda palaistyti, nuskinti derlių ir žinoma ragauti.

Pav. 24

Pav. 25

Netoli šiltnamio turime ir komposto dėžę, kur nešame su vaikais sugrębtus lapus, surinktus senus obuolius ir pan. Daržas, gėlynas, komposto dėžė ir vanduo įkvepia vaikus supratimui apie ūkininkavimą, ekologiją, gamtos reiškinių, gyvybinių procesų, susijusių su įvairiais augalais,

išgyvenimui. Padedame vaikams išsaugoti ir gilinti ryšį su gimtuoju kraštu, atskleidžiant gamtos grožį, atveriant tautos lobynus (12).

Savo aikštelėje turime gamtines audimo stakles, kurias tik atšilus orams su vaikais paruošame (apsukame tvirta virvele ar stipriu siūlu) ir pradedame austi (Pav. 27). Vos tik pradėjus, vaikai iškart imasi iniciatyvos ir nori patys bandyti austi. Vaikai į tai žiūri atsakingai ir kūrybingai, panaudoja įvairius lapus, augaliukus, visuomet išsinešame į kiemą ir tam pritaikytų virvelių, įvairių audinių ir pan. Žinoma priešmokyklinukai dažniausiai tai puikiai moka, bet mažesnieji taip pat visad nori išbandyti. Baigus austi nuimame ir panaudojame savo aikštelėje pasipuošti, ar vaikų žaidimams.

Pav. 26

Pav. 27

Pav. 28

Dažnai aplinką kuriame pasitelkdamos ir vaikų pagalbą, tokiu būdu įprasmindamos veiklą, kuri vėliau duoda gražius rezultatus, taip įrengdamos grupės aikštelėje tvorelę, kartu su vaikais nužievinome vyteles ir pagaliukus (Pav. 26, 28). Tai puikios veiklos vaikams kieme nurimti, susikaupti ir susitelkti.

Kad aplinka nebūtų nuobodi vaikams, kiekvieną pirmadienį keliamume į išvykas. Turime šalia nuostabų Panemunės Šilą, kur tenka įveikti nemažai sunkumų (pareinant lipti tiltu aukštyne), bet dažniausiai beveik visi vaikai vis tiek labai noriai eina ir laukia, kada keliausime pasivaikščioti. Ten vaikai žaidžia, bėgioja, laikosi susitarimų iki kur galima bėgioti, tyrinėja, ieško, užkandžiauja, tvarko mišką – renka šiukšles (Pav. 29, 30). Su vaikais mokomės, kad reikia gamtą tausoti ir rūpintis jos ateitimi...

Pav. 29

Pav. 30

Pabuvimui vienam, su savimi - aikštelėje taip pat yra staliukas su suoliukais, kur vaikai gali pailsėti, kai pavargsta, piešti, daryti įvairius darbelius, valgyti užkandžius. Vasarą, kai būna labai karšta - pusryčiauti. (Pav. 31).

Pav. 31

Pav. 32

Kasmet organizuojant darželio bendruomenės talkas, vis atnaujiname grupių lauko aikšteles ir stengiamės vaikams suteikti daugiau galimybių patenkinti vaikų poreikį judėti, išbandyti savo galimybes, vystyti pojūčius, žaisti su vandeniu ir smėliu, kita gamtine medžiaga. (Pav. 32).

IŠVADOS

- Rami, jutimus tausojanti aplinka saugo vaikus nuo išorinio pasaulio skubotumo ir streso, artimoje namams aplinkoje vaikai jaučiasi saugiau;
- Gamtinės medžiagos, neišbaigti žaislai ir natūralios priemonės skatina vaikų fantaziją ir vaizduotę;
- Mažiau yra daugiau - neperkrauta grupės ir lauko aplinka skatina vaikus rasti vidinių jėgų, paskatų t. y. žadinti savo kūrybingumą, pasitelkti vaizduotę sukuriant žaidimą tarsi „iš nieko“;
- Svarbiausia ne virtualios, o realios patirtys, nes vaikai iš prigimties yra smalsūs ir aktyvūs, todėl svarbu sukurti tokią aplinką, kuri neklaidintų vaikų pojūčių, padėtų pažinti realų, juos supantį pasaulį;
- Tinkamai ir atsakingai sukurta lauko aplinka padeda vaikams išmokti įveikti sunkumus, plėtoti gilesnius santykius su gamta, vystyti pojūčius, patirti ir atrasti savo kūno galimybes.

REFLEKSIJA

Prisiminus savo vaikystę, visada užplūsta tik šilti ir geri prisiminimai. Atrodo vaikystė buvo pilna smagių veiklų, draugų, kiemo, įvairiausių žaidimų. Gaila, kad dabar retai kurie vaikai tai gali patirti... Galbūt dėl to ir norėjosi pasirinkti tokią temą, per kurią būtų galima atskleisti aplinkos svarbą mažo vaiko gyvenime.

Na, o pasirinkus šią (Valdorfo grupės ir lauko aplinkos įrengimas) temą, maniau bus vieni juokai parašyti baigiamąjį darbą, nes jis pasirodė gan nedidelės apimties, palyginus su bakalauro darbu. O dar kai teorijos reikėjo mažiau nei praktikos, visai nudžiugau. Bet rašant šį darbą buvo priešingai. Teoriją rašyti sekėsi kur kas greičiau ir lengviau nei praktinę dalį. Nors ir pradėjau rašyti dar dirbdama, praktikos atrodo yra gan nemažai, 7 metus dirbau Valdorfo darželyje (prieš išeinant motinystės atostogų), bet rašant buvo labai sunku viską išdėstyti tvarkingai, nesikartoti, buvau pasimetęs kaip rašyti, nes atrodo viskas ir taip žinoma visoms, kas susijusios su Valdorfo pedagogika.

Susidūriau su problema, kad literatūros radau gan nemažai, bet visur mintis ta pati. Sunku buvo išsiplėsti ir sustruktūrizuoti darbą tinkamai ir aiškiai. Dėka darbo vadovės, po truputį vis darbo vaizdas gerėjo ir darėsi ramiau, kad pavyks parašyti.

Ieškant literatūros ir skaitant apie Valdorfo grupės ir lauko aplinkos įrengimą, daug ką patvirtinau savo žinojime, tačiau atradau ir naujų dalykų bei atsakymų į kai kuriuos klausimus. Dar kartą įsitikinau, kaip viskas šioje pedagogikoje turi prasmę. Kiek, kiekviena maža smulkmena, grupėje ar lauko aplinkoje vaikams daug duoda, suteikia galimybę tyrinėti, laisvai žaisti ir pažinti pasaulį.

Praktinėje dalyje, kurioje tikėjausi, kad bus kur kas lengviau laisvai rašyti savo patirtį ir mintis, buvo sudėtinga susieti su teorine dalimi. Mano minčių šuoliai visad trukdo darbų rašymams...

Pritrūkau darbui nuotraukų, nors prieš tai dirbdama, jas keldavau į darželio puslapį ir savo kompiuteryje turėjau tikrai daug ir maniau, kad prireikus greitai rasiu, bet teko pagalbos kreiptis į kolegę su prašymu pafotografuoti grupės aplinką.

Kas dar buvo sunku, tai prisiminti informacinių technologijų paskaitas, kai mokėmės kurti turinį, sunumeruoti puslapius ir pan., atrodo smulkmena, bet pamiršus šiuos dalykus, užtruko laiko, kol atradau ir prisiminiau, kaip viskas darosi...

Rašant šį darbą, išmokau dar labiau planuoti laiką, susikaupti ir įsigilinti į tekstą. Pradžioje buvo sunku atrasti laiko prisėsti prie darbo ir rimtai susikaupti, kai šalia yra kelių mėnesių mergytė.

Vos atsiradus laisvai minutei, nežinodavau nei ką pirmiau skubėti daryti... Dažniau tekdavo darbą rašyti naktimis, bet tik dar labiau įsitikinau, kad rytais man sekasi kur kas geriau, tada mintys atrodo liejasi savaime ir viskas atrodo kur kas paprasčiau.

Šiuo metu džiaugiuosi ir didžiuojuosi parašius šį darbą 😊

LITERATŪRA

1. Blandė, A., Gudalienė, E. (2017). *Ypatingas vaikas: vienas ar kiekvienas?* Vilnius.
2. Dambrauskas, J. (2006). *Žaidimas ir kultūra Lietuvoje*. Vilnius.
3. Gaižutis, A. (2016). *Vaikystė ir grožis*. Vilnius.
4. Oaklander, V. (2020). *Langas į vaiko pasaulį*. Kaunas.
5. Pečkauskaitė, M., (2006). *Motina auklėtoja*. Kaunas.
6. Pocienė, S. J. (2010). *Ikimokyklinis ugdymas: raida, pedagoginės sistemos. Ikimokyklinės pedagogikos studija*. Klaipėda.
7. Sampson, S. D. (2016). *Kaip užauginti gamtos vaiką. Meilės gamtai menas ir mokslas*. Vilnius.
8. Štainerio, R. ugdymo meno rėmėjai. (1994). *Valdorfo pedagogika. Parodos, skirtos UNESCO Tarptautinės ugdymo konferencijos 44-ajam posėdžiui, katalogas*. Žaneva.
9. Tougu, A., Soans, K. (2009). *Naujosios kartos vaikai. Ką reiškia būti vaiku ir būti šalia vaiko mūsų laikais*. Vilnius.
10. Grunelius, E. M. (1999). *Ankstyvosios vaikystės pedagogika*. Vilnius
11. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.366856> (Netradicinio ugdymo koncepcija)
12. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.233845> (Valdorfo pedagogikos Lietuvoje koncepcija)
13. https://www.saltinelis-vd.lt/files/2019_m/darzelio_veiklos-dokumentai/%C5%A1altin%C4%97lis_iu_programa_su_tvirtinimu.pdf (Kauno Valdorfo darželio „Šaltinėlis“ ikimokyklinio ugdymo programa)
14. Štaineris. R., (2005). *Gyvo mokymo ir auklėjimo ištakos*. Vilnius
15. Brochman I., (1999). *Ar skriaudžiame savo vaikus?* Vilnius